

Послеписник

"След ХХ века" за първи път представя цялостно поета Йордан Кръчмаров. Събраните над двеста творби (публикувани и непубликувани приживе) свидетелстват най-пълно (в сравнение с предишните три стихосбирки) за поетическия му свят. Усещането за компактност на стихосбирката или за сраснатост на отделните произведения има общо с подреждането им в по-малки и по-големи цялости.

Нито могат да се излъчат

Портрет с Йордан Кръчмаров

отделни представителни стихотворения от поезията му, нито да се запаметят лесно великолепните му творби, нито може да се щрихира един творчески портрет. Самият автор не е поискал да се побере в един автопортрет, щом отваря цял цикъл "автопортрети", а тяхната инерция можем да открием и в стихотворения извън него. Самото му хрумване ни завещава похода към поезията му - да се изведе емблематиката ѝ, която после и херменевтично, и психоаналитично, и семиотично може да бъде отключвана.

"Автобиографичният" цикъл

открива изложение на поетически автопортрети, окачени в еднотипната рамка на четиристишието, с надписи над тях (заглавията). Заглавията сякаш са дело на художника Кръчмаров, виждащ се в застинали шаржови пози до митични образи, до самата митология ("Кентавър с къси панталони", "Автопортрет с козел", "Автопортрет със змия", "Автопортрет с риба"...). Поетът Кръчмаров раздвижва неомитологичните си визици, потапя ни в една асоциативно лумнала образност. Чрез "пластическо" възгледване поетът

назовава всевъзможни метаморфози на животинското и божественото в себе си. Езикът се конституира като митичен: един образ метафора се въвежда чрез друг/други метафорични образи. Самото поетическо лице на автора се оказва метафора, изградена от множество други лица, които не се борят за надмощие, а по-скоро му придават релефност.

Лирическият субект се колажира не само в архетипите, но и в определени социотипажи: предметно-застиналия образ на ваксаджията, "тъмен и забравен от морето пътен знак", по-

ЙОРДАН КРЪЧМАРОВ

След ХХ
века

ета в кръчмата, "скрито сегнал в тъмните ъгли"... Вградени

На страница 4

ПОСЛЕПИСНИК

Портрет с Йордан Кръчмаров

От страница 1

неподвижно, "всмукани" в социалния пейзаж, като художествени знаци, всички те означават субекта извън нормата, вътрешно освободения от ежедневен пълнеж, живеещият с "космичен прозвол", можещият да обръща цели времевеи и пространствени пластове в себе си.

Раздробяването на субекта и мозаечният му портрет са психологически проблем и на днешния човек. Циркулиращият днешен литературоведски език би нарекъл Кръчмаров постмодерен поет, който в 70-те години и до смъртта си през 1986 пише поезията си в някакво си добруджанско селце, но селският му трон е бил непрекъснато взривяван от постмодерни усещания. Ето че небедомо е кому се явява духът на вре-

мето и кой от всички рибари ще го улови в мрежата си.

Ако търсим главно лице в тази поезия, то не е животът, нито смъртта (тя обаче би била основен конкурент), а ПЕСЕНТА. Кръчмаровата песен не "разказва" отделно живота и смъртта, а се опитва да оживи и осмисли ужаса на отварянето на отсечката между живота и смъртта. Тя приближава максимално антиномията живот - смърт и дори може да я замени. Тя е познание, но нито емпиричното на живото, нито априорното на смъртта, а метафизичното свръхпознание. Кръчмаровата песен проценва времето - чак от атавистичното време до психологическото безвремие: пресича пластове и на пространството, но така, че запазва мащабите на отделното, приближава го пол-

кова, че го прави преживяемо.

Хайдегер казва, че битието трябва да се слуша: поезията е дом на битието. Кръчмаров го чува чрез множество гласове, които композират лирическия му глас: песената (плача) на щуреца, песните на капчука, на устната хармоничка на умрелия баща, на растежа на ръжта (който само конят чува!), на узряващото в бъчвата вино, на селските камбани, на оная "страшна, силна" песен на умиращите старци... Това са все чутите гласове на вселената, на "изнесените" уроци по вселенска диалектика: певецът "кръговратно" знае, че днес щурецът му е събрат, а утре прахът му ще стане на щурците постеля.

Така читателят се превръща в читател на една космична (но не и мистична) Добруджа. Не че мета-

физичнородното не е търсено и намирано от нашата литература (тук няма място за възможните литературноисторически проекции на поезията на Йордан Кръчмаров), но с подобна сила и настойчивост метафизичнородното не е търсено от съвременната българска поезия.

Мога да подпиша този "Портрет с Йордан Кръчмаров" така: Добруджанският "другоселец" с вселенски слух.

**СВЕТЛАНА
СТОЙЧЕВА**

Йордан Кръчмаров. Слег ХХ века. Стихотворения и поеми. Съставител: Константин Младенов, рецензент: Светлана Стойчева, редактор: Георги Марковски, художник: Евгения Николова. ИК "Сребърен лъв", С., 1998, 262 с. ISBN 954-571-122-1.